

ปกิณกะ

ชีวิตแพทย์ใช้ทุน (ภาคสี่....ชีวิตต้องสู้)

ตอนที่ ๓ กลับบ้านเรา ไม่มีรกรออยู่

วัลลี สัตยาชัย

อำลามาอเมริกา

พิธีรับปริญญาที่ USC สมัยนั้น จัดกันกลางสนาม มหาวิทยาลัยแบบเรียบง่าย เราไม่ได้เข้าพิธีกะเขาหรอก ชี้แจงเสียกะตั้งเช้าชุด เรียนจบก็ร่อนเร่ไปอาศัยอยู่กับบ้านพี่สาวของ อ.อัญชลี (อดีตอาจารย์กุมารที่รามามา) มั่ง บ้านญาติ มั่ง แล้วก็ตระเวนเที่ยวส่งท้ายตามวิลัยคนไม่มีห่วง ไปเยี่ยม อ.ปราโมทย์ที่เมืองรอสเซสเตอร์ รัฐมินเนโซตา พักพิงอยู่ที่นั่นหลายวัน ถือโอกาสไปดูร.พ.เมโยไปด้วย จากนั้นก็กลับเมืองไทยอย่างไม่เต็มใจนัก (เพราะไม่มีรกรออยู่) มาถึงเมืองไทยพอดีเป็นยุคต้มยำกุ้ง ฟองสบู่แตก เงินบาทตกฮวบ หนึ่งดอลลาร์เกือบสี่บาทบาท อารามดีใจ รีบเทดอลลาร์ที่เหลือแลกเงินบาทเกลี้ยงกระเป๋ แต่เงินจางเอ๋ย แลกไปไม่กี่วัน ดันขึ้นมาเป็นดอลลาร์ละ ๕๐ กว่าบาท เจ็บกระตองใจ

หัวโขนอันใหม่

ปลายปี ๓๘ ยุคท่าน อ.อารี ๒ ตอนนั้นอาคารศูนย์การจัดการเรียนการสอนพรีคลินิกได้เกือบเต็มที่แล้ว ส่วนรพ.มีจำนวนเตียงเพิ่มมาเล็กน้อยโดยเปิด ICU ใหม่ เป็น ICU รวม และมีติดปัญหาสาขาลักษณเป็นตึกคนไข้พิเศษ OPD ขยายพื้นที่มากขึ้น OPD เด็กได้แยกห้องออกมาต่างหาก แต่ยังเป็นสถานที่ชั่วคราว ตึกกิตติวัฒนาและตึกดุริยโสภาคยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ นศพ.คลินิกต้องแบ่งไปเรียนปี ๕-๖ ที่สระบุรี ผอ.รพ.ยุคนั้นคือ อ.ศรีวังษ์ มี อ.จิตตินันต์เป็นรองผอ. พอเรากลับมา ท่าน อ.อารีก็ให้รับตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษาศาสตร์ (งานบริการการศึกษาในปัจจุบัน) ที่เดิม อ.ยงยุทธซึ่งเป็นรองคณบดีฝ่ายบริหารรักษาราชการอยู่ และต่อมาก็ได้ให้รับตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการและการศึกษาแทนท่าน อ.เฉลิม ถ้าที่ผ่านมาเป็นละคร ตอนนั้นก็เหมือนกลับมาเริ่มละครเรื่องใหม่ บทบาทใหม่ (แต่ก็ยังไม่ได้เป็นนางเอกซักที) อย่างไรก็ตาม ดีเองตัวเองเสมอว่า ตัวตนที่แท้จริงของเราคือความเป็นหมอและครู ช่วงที่กลับมา พบว่า อาจารย์เก่าๆ ลาออกหรือไม่ก็ลาเรียนกันไปซะส่วนใหญ่ มีอาจารย์ใหม่ๆ

มาแทนบ้าง พชท.รุ่น ๑&๒ ถ้าไม่ลาออกก็เอาทุนไปเรียนต่อกันหมดแล้ว เหลือแต่พชท.รุ่น ๓ ที่จำได้ก็มี อ.ภทวิทย์ อ.บัญชา อ.อนุชา ส่วนสาขากุมารของเรา อ.ปณิธานและอ.สุพรรณิศาก็ลาออกไปเรียนบ้าง อ.จักรชัยและอ.วนิดา ก็ลาเรียน เหลือ อ.เอกลักษณ์ อ.ภาสกร และอ.สุธิดา ที่รับมา ตอนเรายังเรียนอยู่อเมริกา

ชีวิตลุ่มๆดอนๆ

กลับมาคราวนี้ ได้สอนนศพ.รุ่น ๓ ที่ชั้นคลินิกปี ๔ พอดี มีรุ่น ๑ เป็น Extern ส่วนรุ่น ๒ ไปเรียนปี ๕ ที่สระบุรี วอร์ดที่สอนยังคงอยู่ที่ธนาคารทหารไทย บรรยายภาคอบอุ่นมากเพราะสอนกันไปพร้อมกับเหี่ยวหัดแหมะ ยิ่งนศพ.ละก็เหี่ยวไหลกันเป็นน้ำตกลูกตลกกันทั่ว บางครั้งบางครั้งก็มีน้ำตาตกปนเหี่ยวมาให้อาจารย์เห็นใจ โรงอาหารแห่งแรกของคณะก็แสนจะเท่ เป็นเพิงหมาแหงนอยู่ระหว่างคณะกับร.พ. เวลาปล่อยนศพ.จากที่วอร์ดไปโอพีดี ก็มักจะต้องใช้เวลาเดินทางกันนาน เนื่องจากเดินไปสะดุดร้านอาหารกันซะก่อนประจำ เพราะตื่นมาเรียนแต่เช้า กินข้าวก่อนมาไม่ทัน เป็นเหตุให้อาจารย์ที่โอพีดีชอบโทรมาต่อว่าอาจารย์ที่วอร์ดว่าสอนเลยเวลา ไม่ปล่อยนักศึกษามาเรียน ความเลยแตก ยิ่งต่อมาที่มี 7-eleven มาเปิดได้คณะ (สงสัยจะเป็นเซเว่นแห่งแรกที่ปิดลิ้นชัก ไม่เปิด ๒๔ ชั่วโมง) ตอนเดินนำ นศพ.จากคณะมาราวนที่วอร์ด ปรากฏว่าพออาจารย์เดินนำมาถึงวอร์ด หันไปดูก็พบว่า นศพ.ที่รักทั้งหลายก็จะหายศึระะไปซะครึ่งหนึ่งเนื่องจากถูกเซเว่นดูดไประหว่างทาง

สาขากุมารตอนนั้นมีแค่ ๔ คน แบ่งงาน ๔ ส่วนพอดี คือ service ward, service OPD, teaching ward, teaching OPD อย่างละ ๓ สัปดาห์สลับกันไปแต่เนื่องจากเป็นผู้บริหารเลยได้รับเกียรติให้ทำแค่ teaching ward กับ service ward สลับกันตลอด อดหมุนไป OPD เหตุผลคืออึ้งๆ บอกว่าคุณที่ประชุมบ่อยเกิน ถ้าออก OPD เดี่ยวไม่มีคนว่างมาแทน แต่ราวน์วอร์ดกะสอนที่วอร์ดนี้ อนุญาตให้คุณไปบริหาร

จัดการเวลาเองได้ ด้วยเหตุฉะนั้น ช่วง service นี้เลยได้รับยกย่องเป็นนางงามผิวสวย เพราะวันๆ ไม่ค่อยเจอพระอาทิตย์เจอแต่พระจันทร์ เนื่องจากต้องรับมาราวนตั้งแต่ก่อน ๖ โมง เช้าก่อนจะไปประชุมหรือไปช่วยเป็น tutor กลุ่มย่อยใน PBL ของฟรีคลินิก เย็นๆ กลับมาก็มาราวนอีกรอบแล้วไปเซ็นงานบริหารต่อ เมื่อใดพยาบาลโวยวายว่า อาจารย์มาราวนเข้าเกินไป ลงฟอร์มปรอทไม่ทัน ต้องรีบตอบว่า น้องจำ มีทางเลือกให้ ๒ ทาง ถ้าไม่ให้รวนเช้า ก็จะไม่มีการรวนให้เลยแหละ (จะยอมกินส้มลูกเล็กหรือจะยอมอดล่ะ)

นศพ.ยุคแรกๆ นี่แม้เรื่องเรียนจะดูๆ ไถๆ แต่เรื่องนิสัยใจค่อนั้นส่วนใหญ่น่ารักและอดทน นัดสอนแต่เช้าตรู่หรือสอนเย็นค่ำอย่างไรงี้ไม่เคยบ่น (ให้ได้ยิน) วันไหนสอนเสร็จมีดคำ ก็จะสามารถเดินตึกๆ มาส่งอาจารย์ที่ห้องทำงาน (ทั้งๆ ที่รู้อย่างไรอาจารย์ก็ไม่ถูกจุด) วันหยุดก็นั่งรออาจารย์มาราวนอีกรอบกันตาละห้อย เวลาตามมาฝึกใส่ ET tube คนไข้ที่ dead ก็วิ่งกันมาอ้ว ไม่ไอแอ๊ แลปทั้งหลายก็ขยันทำ จนห้องแลปกลายเป็นที่แฉวนเลื้อยการนของนศพ.เป็นโหล วันดีคืนดีต้องมีการประกาศออกสื่อว่า ถ้าใครไม่เอาเลื้อยการนกลับไปซึกกันซะที พี่จะเอาไปทำผ้าขี้ริ้ว ฟรีเดียว เลื้อยกันตรธานไปหมด แต่ซึกพักก็กลับมาใหม่อีก ต้องมีการสำรวจห้องกันเป็นระยะเรื่องเวอร์นั้น แม้อาจารย์ไม่ต้องอยู่เวร ER แล้ว ก็ต้องอยู่เวรอีกรอบ ของสาขาภูมิการหารกัน ๔ คน แต่อีกแหละ เหตุเกิดจากไม่ได้ไปทำมาหากินข้างนอก เวรวันหยุดของเราเลยโดนให้อยู่เกือบทุกเสาร์บ่ายถึงเย็นวันอาทิตย์ แถมให้ด้วยการอยู่เวรส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่และสงกรานต์เกือบทุกปี (สงสัยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ นศพ.และพยาบาล)

ทำงานอย่างล้าเคียดจนน้ำหนักที่สะสมมาเหลือเพื่อจากมะริกาหายไป ๖-๗ โล ซึกพักหนึ่งก็ได้ข่าวว่ามีสาวงามจบจากขอนแก่นมาสมัครอาจารย์กุมาร นิสัยดี ขยันทำงานทำเอาเราตีปึกด้วยความดีใจ สาวงามผู้นี้คือ อ.อัจฉรา (หัวหน้าภาคกุมารปัจจุบัน) แต่วันมาสัมภาษณ์ น้องหนูทำเอาตะลึง พุงโย้ยมาเลย เธอคงกลัวไม่รับ เลยมาในรูปแบบรับหนึ่งแถมหนึ่ง เพราะพกลูกมาในท้องอีกคน คนรับเศร้า เพราะไม่นานน้องหนูก็คลอด แถมตอนที่จบ fellow infectious มา ก็ยังโย้ยมาอีกรอบ จน นศพ. งง มาถามว่า อาจารย์เขาท้องนานแล้ว ยังไม่คลอดอีกหรือ ต่อมาภายหลังก็มักจะเป็นที่เลื่องลือว่า ถ้าเห็นอาจารย์คณะแพทยท้องนะ อาจารย์สาขาภูมิการเน่นนอน เพราะแทบทุกปีก็จะมีอาจารย์ภูมิการท้องและคลอดเสมอ (อ.อัจฉรานี้แหละนำทาง) ทำเอาคนโสดอย่างเราอยากจะขอลาบวช (ซี) มึงเพราะยังคณะเจริญขึ้น งานก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว

ดวงดีๆ ยังมีอยู่

หลังจากรับตำแหน่งรองฯ วิชาการ ในปี ๓๙ กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (กสพท.) ก็มีโครงการให้กลุ่มคณบดีไปดูงานองค์การอนามัยโลกและแพทย-ศาสตร์ศึกษาประเทศต่างๆ หัวหน้าทีมคือ ศ.นพ.ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์ (คณบดีจุฬาฯ) ของธรรมศาสตร์ท่าน อ.อารี สละสิทธิ์ ส้มเลยหล่นที่เรา เพราะท่าน อ.ทองจันทร์เสนอให้เราไปแทนเพื่อจะได้เกิดประโยชน์กับคณะต่อไปในอนาคต งานนี้แอบปั่นักได้ไปดูงานองค์การอนามัยโลก ดูงานโรงเรียนแพทย์ต่างๆ ที่ประเทศสวีเดน สวีเดน แคนาดา และอเมริกา เป็นหนุ่ยน้อยไปกับทีมผู้ใหญ่ใจดีที่น่ารัก เช่น ศ.นพ.บุญชอบ พงษ์พาณิชย์ (คณบดีรามฯ) ผู้เป็นสุภาพบุรุษเต็ม ๑๐๐ ศ.นพ.อรุณ เฝ้าสวัสดิ์ (คณบดีศิริราช) ที่ดูแลเราเสมือนลูกสาว ที่สำคัญคือเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้นั่ง business class อะโฮ จะมีใครโชคดีกว่านี้อีกหนอ นี่แหละ สัจธรรมว่าทำดีก็ย่อมต้องได้ดีเกษมชังซักวันแหละนะ

พอจบการดูงานที่ซิดาโก ทีมคณบดีกลับเมืองไทยกัน นิสัยเดิมเรายังอยู่ เลยยังไม่กลับ ขอตะลอนต่อที่ซิดาโกไม่ให้เสียเที่ยว ไปอาศัยซึกหัวนอนที่บ้าน อ.ปณิธาน ที่กำลังเรียนบอร์เด็กอยู่ที่นี่ จากนั้นก็ถือโอกาสตะลอนทัวร์ต่อไปที่ลอสแอนเจลิส เยี่ยมเยียนอาจารย์ เพื่อนๆ และญาติ ถือโอกาสชาร์ตแบตเตอรี่ให้เต็มก่อนกลับไปต่อสู่ที่ธรรมศาสตร์ใหม่

กำเนิดแพทย์ชนบท

ปี ๓๙ ธรรมศาสตร์ได้ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข รับ นศพ.โครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทจำนวน ๓๐ คน (ของ ร.พ.สระบุรีและสวรรค์ประชารักษ์แห่งละ ๑๕ คน) รวมเป็นรับ นศพ.ทั้งหมด ๕๐ คน หลักสูตรจากเดิมที่เป็น ๕ ปีจบ ก็เปลี่ยนเป็นหลักสูตร ๖ ปีสำหรับแพทย์ชนบท แต่โครงการปกติยังคงเป็น ๕ ปีเหมือนเดิม แพทย์ชนบทรุ่นแรกก็เลยเข้ามาพร้อมแพทย์ธรรมศาสตร์รุ่น ๖ แต่เรียนปี ๒ พร้อมธรรมศาสตร์รุ่น ๗ น่าเสียดายว่าเมื่อรับมาได้ ๓ รุ่น ก็ต้องยกเลิกความร่วมมือกับสวรรค์ประชารักษ์เนื่องจากสภพ.ให้ต้องรับแห่งละ ๓๐ คน ธรรมศาสตร์ไม่สามารถรับนักศึกษาเพิ่มได้อีกในขณะนั้นเพราะอาจารย์ฟรีคลินิกยอบแยบเต็มที ส่วนสนามกันเข้าๆ ออกๆ จึงต้องขอรักเดียวใจเดียว ดัดสวรรค์ประชารักษ์ออก เหลือแต่สระบุรีที่เดียวเนื่องจากเป็นพันธมิตรกันมาแต่ดั้งเดิม

สิ้นสุดยุค ๖ ปีแรกแห่งการบุกเบิก

ปี ๓๙ ที่เป็นปีสุดท้ายของยุคท่าน อ.อารี ๒ อาคารคุณากรใช้งานได้เต็มรูปแบบ แต่ทร.แล้วเสร็จแค่บางส่วน สมเด็จพระเทพฯ พระราชทานสร้อยพระนาม

ให้เป็นชื่อตึกคือ ตึกดุลย์โสภาคและตึกกิตติวัฒนา และเสด็จมาทำพิธีเปิดตึกดุลย์โสภาคให้ นับเป็นโชคของเราอย่างยิ่งที่ได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิดเป็นครั้งที่ ๒ (ครั้งแรกคือตอนเสด็จมาวางศิลาฤกษ์อาคารคุณากร) เพราะได้ยื่นประจำบัตรการเรียนการสอนแพทย์พันธุ์ใหม่ของคณะที่ท่านแวะมาทอดพระเนตรด้วยความสนพระทัย เป็นที่ปลาบปลื้มของอาจารย์เล็กๆ อย่างเราเป็นที่ยิ่ง

ตอนนั้น หอพักแพทย์และพยาบาลใกล้สร้างเสร็จ บ้านพักหลังเก่า ๓ หลัง ถิ่นเก่าที่เราเคยพักถูกทุบทิ้งเกลี้ยง (ไม่ยอมเหลือให้เป็นอนุสาวรีย์เลย) มีหอพักเอเขียนเกมส์มาแทน ก่อนจะได้อพยพมาพักที่หอแพทย์ในปัจจุบัน ก็ต้องร้อนเร่ไปพักที่หอเอเขียนเกมส์อันไฮโซ (มีแอร์ เครื่องทำน้ำอุ่น) ก่อนชั่วคราว ปี ๔๐ จึงได้ย้ายมาหอแพทย์ที่โลโซ (ไม่มีแอร์ ไม่มีเครื่องทำน้ำอุ่น ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ใดๆ) พอถึงเดือนเมษาห้องพักชั้นบนสุดของหอนี้จะเหมือนห้องอบซาวน่า ต้องเอาน้ำมาฉีดข้างฝาให้คลายความอบอูน

ปลายยุคนี้ ได้รับ นศพ.มาถึงรุ่น ๖ + แพทย์ชนบท ๑ รุ่น สมัยนั้นเด็กๆ เขาชอบคอนแวนต์ว่า อาจารย์เนียลเอียงชมแต่รุ่น ๑ รุ่น ๒ ละโดนบ่นตลอดเชียวว่าสาวยประจำ (ก็จริงนั่นะ) ความจริงรุ่น ๒ ก็ออกจะมีน่ารักหลายคน จบไปแล้วได้ข้าราชการดีเด่น ๒ คน คือ นพ.มานพ ไชยสงครามราชทัณฑ์ ส่วนนพ.พราน ไชยสงครามจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนรุ่น ๓ จะเป็นรุ่นที่มีหน้าตาและนิสัยใจค่อน่าเอ็นดูแบบเด็กๆ หลายคน พอโดนดูเรื่องเขียนรายงานก็แอบไปกอดคอกันร้องไห้พร้อมๆ กัน

รุ่นนี้ก็ยังเจอกันบ่อยก็มี พญ.กล่องทิพย์และ พญ.อรุณีที่อยู่สระบุรี พญ.อุไรวรรณที่อยู่สถาบันสุขภาพเด็ก ถัดมารุ่น ๔ จะเป็นรุ่นที่อัมมะจัมมามาก เวลาสอบทวิโร ที่ศาลาองค์พระจะมีรูป เทียน ของไหว้ เต็มไปหมด หลังสอบก็จะมีกรมฯ ฟ้องว่า อาจารย์ฯ คนเอาส้มที่หนูมาแค้นไปกินหมดเลย รุ่นนี้มีที่โดดเด่นมากๆ คือ นพ.บุญเลิศ (ปัจจุบันเป็นอาจารย์ที่ชุมพร) เป็นคนที่ขยันมากๆ ตั้งแต่ตอนเรียน เติบโตๆ มา รวมนวอร์ดตั้งแต่เข้ามิด ทำ tutor note อันโด่งดังที่นศพ.ใช้เป็นคัมภีร์ในการเรียนมาอีกหลายรุ่น นอกจากนั้นมี นพ.สุสันติ ได้ข้าราชการดีเด่น ปัจจุบันนี้เป็นที่น่ายกย่องวิชาชีพแก่หลายคน ที่หายหน้าหายตาไป ก็ได้มาเจอกันใน facebook เช่น เพ็ญภากรุ่น ๒ ปิยาณี รุ่น ๓ สุวรรณ เรณู และจรงค์ รุ่น ๔ นี่แหละ ข้อดีของ facebook

ข้อคิดจากตอนที่ ๓

๑. การทำงานร่วมกัน เป็นธรรมชาติที่ย่อมมีผู้ได้เปรียบและเสียเปรียบ ถ้าไม่มีผู้เสียสละ องค์กรก็จะไปไม่รอด แต่ทุกคนก็ไม่ควรคิดที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเพียงฝ่ายเดียว
๒. ชีวิตคือการเรียนรู้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ จงเรียนรู้ไปจากประสบการณ์
๓. ทำดียอมได้ดี ไม่วันนี้ก็สักวันหนึ่งข้างหน้า
๔. ผู้ใหญ่ ถ้าเป็นเสมือนไม้ยืนต้นให้ร่มเงาแก่ไม้เล็กๆ ได้พักพิง วันหนึ่งไม้เหล่านั้นก็จะเติบโตและให้ร่มเงาแก่ไม้อื่นสืบต่อไป

จบภาค ๔ ตอนที่ ๓ ตอนต่อไป.....แยกทางกันเดิน